

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

VIII. An ratio liberi sit actioni intrinseca.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

13 Dico octauo. Si obiectum talis sit naturæ vt naturaliter amari nequeat, potest dari naturaliter circa illud pura libertas contradictionis sine libertate contrarietatis. Sic conclusionem proba: Supponamus bonitatem Dei amari non posse naturaliter sine cognitione supernaturali, tunc proponatur Deus homini sub aliqua ratione, qua illud apprehendat vt malum sibi, & proponatur in se bonus per cognitionem naturalem; tunc talis homo physicè erit liber ad odium Dei; & negationem illius, quia habet cognitionem inclinantem ad odium & cognitionem, qua Deus illi representatur vt bonus, quæ sufficiens est vt possit hominè retrahere à tali odio, quia licet cognitio naturalis Dei non sufficiens sit, vt Deus ametur, quia illius bonitas amanda est amore supernaturali, qui à cognitione supernaturali dependet, tamen sufficiens esse poterit vt voluntatem retrahat ab odio Dei, quia talis retractio non est supernaturalis, ac proinde non dependet à cognitione supernaturali; non tamen talis homo poterit amare Dei bonitatem, quia supponimus non posse dari hunc amorè sine cognitione supernaturali, & hominem tantum esse naturali cognitione præuentum. Hæc conclusio tantum est condicionalis ex eo quod sit obiectum aliquod quod naturaliter amari nequeat amore naturali: an verò Deus, in quo potissimè hæc ratio posset inueniri, si in aliquo obiecto esset inuenienda; amari possit adhuc vt bonus in se ipso amore naturali, alibi definiendum est, sufficit modo ad naturam libertatis cognoscendam hanc conclusionem conditionatam tradidisse.

14 Ex his constat libertatem contrarietatis semper esse circa obiecta formaliter distincta, quia est inter actum amoris, & odij, quorum vnus bonitatem, alter malitiā respicit, non tamen requirere distinctionem materialem obiectorum, quia circa idem obiectum materiale voluntas est indifferens ad amorem, vel odium. Constat similiter libertatem contradictionis non esse circa obiecta adhuc formaliter distincta, sed inter actum, & non actum, ex quibus extremis actus respicit quoddam obiectum, negatio verò actus nullum respicit obiectum, sed tantum est negatio tendentiæ circa idem obiectum, circa quod tenderet actus, ac proinde in libertate contradictionis neque positio neque negatio connotatur duplex obiectum materiale, neque formale, sed vnum simplicissimum.

PUNCTUM VII.

De libertate in actu secundo.

1 Dixi libertatem in actu primo, seu principium liberum in actu esse voluntatem, ita constitutam vt habeat omnia requisita ad operationem, cum quibus indifferens maneat ad operandum, & non operandum. Hac definitione supposita facile erit explicare quid sit libertas in actu secundo, omnis enim actiua virtus ad actum secundum reducitur per suam actionem, & libertas in actu secundo erit principium illud liberum in actu primo cum sua actione, quæ erit formaliter actus secundus, qua liberum in actu primo constituitur in actu secundo. Actionem hanc esse volitionem certum est in mea sententia constituyente actionem vitalem in ipso actuali influxu indistincto à termino. Reliqui qui totam rationem actionis vitalis constituunt in termino ab actione distincto tenentur dicere rationem vitalem, videlicet volitionem, desumere totam suam libertatem ab actione, in qua consistit tota determinatio principij potentis operari, & non operari.

2 Libertatem in actu secundo consistere in actione existimo esse per se notum, in quo enim constituendus est actus secundus virtutis actiue nisi in ipsa actione per quā formaliter id quod erat potens efficere, efficiens constituitur? Rationem per se notam expendo: liberum in actu primo est quod potest operari, & non operari: ergo in actu secundo liberum constituitur per exercitium talis actus primi, seu potentie: sed hoc exercitium est ipsa actio; ergo in hac constituenda est ratio actus primi. Primum antecedens est definitio libertatis ab omnibus doctoribus tradita, prior consequutio est euidentis; secundum antecedens, seu minorem, quæ tacitam minorem supponit sic proba: illud est exercitium potentie, per quod formaliter constituitur efficiens id, respectu cuius est potentia; & per quod formaliter se exercet, & tribuit esse effectui, sed principium po-

tens operari constituitur operans per id respectu cuius est potentia, & se formaliter exercet, tribuitque esse effectui intra se contento per actionem: ergo actio ipsa est actus secundus huius actus primi.

3 Confirmatur. Per actionem constituitur voluntas operans: ergo si ad actionem voluntas supponitur potens operari per actionem constituitur operans effectum quem potuit non operari.

4 Neque in hac operatione constituenda est aliqua relatio, seu accidens superadditum, per quod constituitur in actu secundo libera, quia omni superaddito clauso est determinatio actus primi, & illud constituit in actu secundo, & per nudam actionem virtus quæ antea erat actiua dicitur iam formaliter efficiens: ergo ante omne accidens superadditum actio determinat virtutem actiuam. Confirmatur: Per illud reducitur virtus actiua ad actum secundum efficiendi, per quod constituitur efficiens: sed virtus actiua constituitur formaliter efficiens per actionem, & non per aliquod actioni superadditum: ergo per actionem & non aliud accidens superadditum reducitur ad actum secundum virtus actiua, seu principium potens operari, & non operari.

5 Confirmo eandem conclusionem. Nullum est accidens superadditum per quod possit constitui volitio potens existere & non existere, quia nullum est accidens per quod constituitur libera in actu secundo. Probo antecedens. Omne accidens inherens subiecto supponit illius existentiam: ergo non potest illud constituere potens existere, siquidem ante illud est iam non solum potentia ad existendum, sed etiam ipsa existentia. Deinde negatio existentie est necessariò independenter ab accidente superaddito, nihil enim potest non existere per aliquod illi superadditum, quia non existenti nihil superaddi potest: ergo neque potentia ad existendum, neque ad non existendum potest conuenire volitioni per accidens superadditum: ergo indifferencia ad existendum, & non existendum, in qua consistit libertas non potest consistere in accidenti superaddito. Stat iam libertatem in actu secundo nihil aliud esse præter libertatem in actu primo, cum actione, qua formaliter constituitur in actu secundo voluntas efficiens tanquam per actum secundum actus primi liberi. Restat modo examinare; An hæc actio libera in actu secundo, formaliter per suammet entitatem libera constituitur, ita vt eadem necessaria esse non possit sed aliquid speciale habeat actio libera, per quod distinguatur à necessaria, & è contrà: An verò actio voluntatis extrinsecè libera dicatur à principio indifferenti, ita vt eadem actio, quæ modo est libera, potuerit antecedenter in eodem instanti esse necessaria, & possit transire de necessaria in non liberam, & è contrà, quam difficultatem dissoluet punctum sequens.

PUNCTUM VIII.

An ratio liberi sit actioni intrinseca.

1 Explicui punct. præcedentis tituli difficultatem, circa quam duplex est opinio. Prima defendit libertatem esse intrinsecam actioni, hanc defendit Hurtadus disp. 15. sect. 6. suble. 2. cum paucis ex vetustioribus Thomistis, quos citatos inuenies apud Vasquez, & Salas, quos modo dabo. Secunda sententia asserit libertatem esse extrinsecam actioni voluntatis modo suprà explicato: hanc defendunt Vasquez 1.2. disp. 34. cap. 3. n. 15. & disp. 55. cap. 3. n. 12. Soar 1.2. disput. 1. de voluntario, sect. 3. num. 18. Salas 1.2. quæst. 18. tractat. 7. disputat. 2. section. 5. & 6. Arriaga disput. 8. sect. 4. suble. 4. & communiter ferè omnes nostri Doctores.

§. I.

Propria sententia.

2 Libertatem esse extrinsecam actioni proba ratione à priori desumpta ex natura libertatis, & definitione libertatis in actu primo, & in actu secundo. Actus liber est ille, qui provenit à principio indifferenti ad illud efficiendū, & non efficiendū: sed est extrinsecū huic actioni provenire à principio cū hac indifferencia constituto, & provenire potuit à principio determinato ad illum: ergo huic actui est

est extrinseca libertas, & illi deficere potuit probabo minorem, & discursus vndique constans erit. Actui amoris supponenti ex parte principij duplicem cognitionem, quendam inuitantem ad amorem, & aliam retrahentem ab ipso amore, est accidentale, & omnino per accidens ad illum supponi cognitionem retrahentem voluntatem ab illo eliciendo: ergo est omnino per accidens respectu illius provenire à principio indifferenti: consequentiam nemo negabit, quia indifferentia essentialiter duplicem illam cognitionem includit, & non potest convenire per se alicui actui provenire à principio indifferenti, cui per se non conveniat provenire à duplici cognitione. Antecedens probatur: Cognitionis retrahens voluntatem ab amore non influit per se in actum, imò potius aliquo modo est impedimentum, ut talis actus eliciatur, & ex se ordinatur ut fiat actus oppositus, & ne fiat actus amoris: ergo actus amoris non dependet per se ab illa, nihil enim per se dependet ab alio, quod per se non influit in ipsum, sed tantum retrahit ne illud producat. Cognitionem retrahentem ad amorem tantum influere hoc modo certum est, quia illa cognitio tantum habet ex se proponere voluntati motum inclinans ad actum oppositum actui amoris, vel saltem motum ad omissionem odij: ergo cogitatio retrahens ab amore, quam essentialiter includit libertas ad amorem, tantum influit retrahendo voluntatem à productione amoris, & inclinando illam ne talem actum producat: ergo non influit per se in talem actum.

3 Confirmatur. Cognitionis tantum influit in volitionem eliciendam, & potentia tantum illuminatur ad actum quatenus illi proponitur motum ad actum: ergo tantum illa cognitio influit in volitionem, quæ proponit motum ad volitionem eliciendam: sed cognitio retrahens voluntatem ab amore non proposuit motum ad amorem, sed potius ad oppositum: ergo non influit in amorem: ergo extrinsecum est amoris supponi hanc cogitationem ex parte intellectus, ut eliciatur ipse amor: ergo extrinsecum est illi provenire à principio indifferenti, quod essentialiter in ratione indifferentis constituitur per duplicem cognitionem inuitantem ad actum, & ab eodem retrahentem: ergo extrinsecum est illi provenire à principio libertatis: ergo extrinseca est illi libertas.

4 Secundo eandem conclusionem probatur: cognitio inclinans ad amorem, quæ in consortio alijs retrahentis ab ipso amore, efficaciter voluntatem allexit ad amorem, posset efficaciter ad eundem numero actum voluntatem allicere deficere alia cognitione, quæ retrahebat ab amore: ergo idemmet actus, qui modò est liber potuit esse necessarius. Consequentia est necessaria, quia si cognitio inclinans ad amorem potest allicere voluntatem efficaciter ad eundem actum in consortio alijs retrahentis, & se solâ, amor idem potest provenire à voluntate præventa duplici cogitatione, vñ inclinante ad ipsum, altera ab eodem retrahente, & potest ab unica tantum provenire: ergo potest provenire à principio indifferenti constituto per duplicem illam cognitionem, & determinato ex vi eiusdem: ergo eidem actui potuit indifferentiter contingere liberè aut necessariò produci. Antecedens probatur. Cogitatio inclinans ad amorem non iuvatur ab alia cogitatione retrahente ne ad talem numero amorem inclinet, potius illa cogitatio retrahit voluntatem ab omni amore, & intendit impedire, & detinere cogitationem inclinantem per suam entitatem in actu primo ad amorem, ne efficaciter in actu secundo ad illum voluntatem inclinet: ergo melius poterit cogitatio illa suum effectum sortiri, & voluntatem allicere ad eundem actum alterâ cogitatione non impediente, neque obstante, quàm cum illa, quælibet enim causa facilius producit effectum sine impedimento, aut resistentia, quàm cum illa, quæcumque illa sit neque excogitari potest causa aliqua in rerum natura, quæ per se, & essentialiter indigeat impedimento aliquo ad effectum producendum, ut illum producat, neque effectus, qui ex natura sua per se & essentialiter dependeat ab illo, quod tantum se habeat per modum impedimenti ad talem actum & per modum retrahentis, & remouentis potentiam à productione illius.

5 Argumentatus sum ut probem libertatem esse extrinsecam volitioni, argumento desumpto ex cogitatione retrahente ab actu, quæ ad libertatem supponitur: modò argumentum desumo ex concursu Dei, ex quo libertas actus

essentialiter dependet. Potest idem actus, qui procedit à decreto indifferenti Dei, quo decernit concurrere deperdenter à voluntate, procedere à decreto absoluto ex se determinato ad talem actum producendum: ergo idem actus, qui modò est liber potest esse necessarius. Consequentia patet ex dictis de decreto antecedenti nostris actus liberos, quod si ex se sit efficax libertatem nostris. Antecedens probatur: hic actus liber tantum dependet à decreto Dei tanquam à decreto omnipotentis ut concurrat cum voluntate: ergo idem erit siue omnipotentia applicetur ex vi huius decreti indifferentis, siue illius determinati. Antecedens admittunt omnes, consequentiam probatur: principium immediatum & per se attingens actum ex parte Dei non est decretum applicans omnipotentiam sed ipsa omnipotentia: ergo siue omnipotentia sit applicata per hoc decretum, siue per illud ex parte Dei est idem immediatum principium per se attingens actum ex parte creaturæ (suppono voluntatem eandem eisdem principijs adiutam, & cogitationibus præventam concurrere ad actum) ergo ex eo quod decretum, quo omnipotentia applicatur ad volitionem producendam, sit indifferens vel determinatum, seu ex eo quod omnipotentia applicetur ex vi huius, vel illius decreti, non variatur principium immediatum, & per se attingens actum: ergo ex huius variatione decreti præcisè non variatur actus, quia quocumque principium immediatum attingens effectum est omnino idem, effectus potest esse idem. Principium immediatè attingens actum ex parte Dei non est decretum applicatum omnipotentia, sed ipsa omnipotentia sic probatur. Decretum diuinum applicans omnipotentiam ad volitionem creatam producendam, se habet respectu volitionis creatæ producendæ, sicut se habet actus meæ voluntatis applicans potentiam locomotivam ad deambulationem: sed deambulatio à me facta tantum per se dependet à potentia locomotiva, & non ab actu voluntatis illam applicante: ergo volitio creata tantum dependet ab omnipotentia, & non à decreto diuino per se, & immediatè, sed tantum tanquam à conditione applicante omnipotentiam. Maiorem probavi Controuers. in Physic. Punct. 4. ubi explicui quomodo causa primæ secundæ operatur, & ab omnibus admittitur. Minorem probatur: eadem erit deambulatio, siue ego deambulem actu applicante potentiam locomotivam ex hoc, vel ex illo motu: ergo deambulatio non dependet per se & immediatè ab hoc actu voluntatis applicante potentiam locomotivam. Idem argumentum efformo in Deo. Idem actus voluntatis erit siue Deus applicet omnipotentiam ad illum producendum ex vi decreti respicientis hoc, vel illud motum: ergo mea volitio non dependet immediatè ab hoc determinato decreto.

6 Respondebis: meam volitionem fore eandem provenientem ex decreto indifferenti respicienti hoc, vel illud motum, & per se hanc volitionem liberam non dependere à decreto indifferenti respicienti hoc motum, dependere tamen à decreto indifferenti ut sic & non posse dependere à decreto efficaciter determinato. Contrarietas voluntatis idem numero potest dependere ab hoc vel ab illo decreto indifferenti: ergo physice immediatè per se non attingit dependentiam ab hoc neque ab illo in particulari: ergo neque in communi, quia non potest dari dependentia intrinseca, & immediata per se huius numero actionis à causa in communi, neque sub distinctione ab hac, vel ab illa, hac enim numero actio semper respicit hoc numero principium: ergo dependentia, quam habet mea volitio à decreto Dei non est tanquam à principio immediatè & physice influente in ipsam volitionem, sed tanquam à principio omnipotentiam determinante: ergo poterit dependere à quocumque decreto determinatio omnipotentia. Instabis posse dependere à quocumque principio determinante, seu applicante omnipotentiam hoc modo, videlicet cum indifferentia ad producendum, vel non producendum determinanda ex parte voluntatis non à decreto antecedente efficaciter determinante omnipotentiam. Contrarietas diuersus modus determinandi solum arguit diuersitatem ex parte decreti, seu applicationis, quæ per se physice non conducit ad actum, sed tantum ut conditio applicans omnipotentiam: ergo non arguit diuersitatem effectus.

7 Ex eodem principio iterum arguo: nulla est repugnancia in eo quod Deus prædeterminet efficaciter independentem

denter à voluntate actum, quem prauit posse liberè fieri à voluntate: ergo actus, qui liber esse potuit, necessarii potuit procedere. Antecedens probat: si aliqua esset repugnantia, maxime, quia talis actus, quem Deus prauit posse liberè produci per se & essentialiter dependet à decreto indifferenti, & à negatione talis prædeterminationis, vel quia talis actus productus ex vi talis prædeterminationis, esset necessarius, & liber, quod inuoluit contradictionem: necessarius quia procedit à principio determinato liber, quia intrinsecè, & ex natura sua liber est, siquidem prauit est à Deo potens liberè produci; actus autè qui liber esse potest, intrinsecè, & efficaciter liber est. Non sequitur prior repugnantia; quia iam probauit actum non dependere per se & immediatè ab hoc numero, vel specie decreto Dei. Non posterior, quod sic probat: ille actus ita productus non produceretur à principio determinato, & à principio indifferenti: ergo non esset liber, & necessarius; patet antecedens, quia suppono actum, qui potuit procedere à principio cum indifferentia, processisse à principio carente indifferentia. Consequentia probat: ut actus sit liber essentialiter requirit procedere à principio indifferenti, sed talis actus non procederet à principio indifferenti: ergo non esset liber: ergo non esset simul liber & necessarius. Hæc ratio attingit aliam à priori, quam postea expendam.

8 Ex eodem principio rursus efficaciter arguo: Sequitur ex hac sententia Deum non potuisse volitionem quamdam habui in instanti præcedenti, & iam illa careo, quia liberè illam eliciui, & liberè ab illa abstineo permanentibus eisdem principiis ex vi quorum illam habebam in instanti antecedenti de potentia Dei absoluta ad hoc vsque præfens instantis conferuare, non producta alia cogitatione de nouo, sed permanente eadem eisdemque aliis compunctis creatis, quæ antea influxerant in volitionem. Sequelam probat: vel Deus conferuaturus erat illam volitionem liberam, vel necessariam respectu voluntatis: non necessariam, aliàs eadem volitio transibit de necessaria in liberam: non liberam, quod sic probat. Deus tantum potest determinare conferuacionem liberam volitionis, quatenus potest parare suam omnipotentiam, & applicare cogitationes, & principia indifferentia, ex vi quorum liberè exhibetur à voluntate: ergo non potest Deus adhuc antecedenter facere ut voluntas, quæ ex vi huius principij liberè non conferuat suam volitionem, illam conferuet liberè ex vi talis principij. Probat consequentiam: Volitio mea libera eatenus est in potestate Dei, quatenus est in potestate Dei ponere hæc vel illa principia quibus eliciam, vel non eliciam talem volitionem: ergo si Deus ponat hæc principia, cum quibus ego quatenus est ex me, non consentiam, & non alia, non poterit aliis non positis volitionem meam liberè conferuare: ergo si non potest conferuare volitionem iam necessariam respectu meæ voluntatis, quæ antea fuit libera nullo modo adhuc antecedenter potuit sine productione aliorum principiorum conferuare volitionem, quam habui in instanti præcedenti à qua liberè cessauit permanentibus eisdem principiis, quibus antè illam produxeram. Rursus: Posito eodem decreto Dei, & eisdem principiis creatis respectu effectus sine aliqua variatione, non est in potestate Dei effectum aliter se habere, ac se habet ex vi talis decreti, & talis principij, ut per se patet, quia effectus externus tantum est in potestate Dei quatenus est in potestate illius ponere hoc, vel illud decretum, & non est Deus liber ad producendum, vel non producendum ex vi eiusdem decreti, aliàs esset immediatè liber respectu actionum ad extra & non tantum medià volitionis: sed posito decreto Dei indifferenti ad actum & positis his principiis inclinantibus ad conferuacionem illius, non illum conferuari in hoc instanti: ergo non est in potestate Dei adhuc antecedenter ut illum conferuem inuariato decreto, & inuariatis principiis creatis: ergo si Deus velit conferuari actum inuariatis principiis creatis, debet variari decretum, & non poni indifferentens, ex vi cuius volitio non conferuatur, sed aliud determinatum, ut seruetur: ergo si volitio mea, quæ de facto non conferuatur ex vi huius cogitationis conferuanda esset cum eadem cogitatione, & cum eisdem principiis, & non aliis debebat esse decretum antecedenter determinans volitionem, & connexum ex natura sua cum illa: ergo conferuanda esset necessarii: ergo si hæc volitio, quæ modo est libera, non potest transire in necessariam absolute verum est

Deum de potentia absoluta non posse conferuare vsque ad hoc instans volitionem, quam habui in instanti præcedenti, non productis aliis principiis distinctis ab his, cum quibus antea illam produxeram, & modò permanentibus non illam conferuo.

Forfan vi illationis admittent sequelam aduersarij, quæ nullis difficultate non oppressus tanquam absurdum non reiciet, nulla enim poterit assignari contradictio in eo quod Deus volitionem prædictam conferuet sine productione nouæ cogitationis, imò absurdum videtur substantià effectus, quæ libera esse potest respectu voluntatis cū his principiis, non esse liberam respectu Dei, neque posse illam cum eisdem principiis & non aliis producere, & eisdem cogitationibus, & principiis creatis positis respectu volitionis, voluntatem posse constitui liberam respectu effectus, ad quem Deus antecedenter ad omne suū decretū circa talē effectū liber esse non possit. Quæ omnia nullus concedet, nisi vi illationis coactus, quapropter si aliquem hoc argumentum vexare contenderem, sic illud proponerem: Ad omne volitionē, ad quā est libera voluntas cū his cogitationibus, & cōprincipiis creatis est liber etiam Deus suppositis eisdem compunctis creatis ex parte voluntatis antecedenter ad aliud decretum concurrendi, vel non concurrendi cum voluntate: ergo libertas non est intrinseca actioni, latet adhuc vis illationis, quā non præuisā nullus antecedens negabit, quod si semel concedatur, ex illo euidenter inferetur Deū esse liberū ad conferuandū actū, quem non conferuat mea voluntas cum his compunctis creatis: ergo potest illū conferuare, non liberum respectu voluntatis, quia ex vi horum principiorum & decreti indifferentis voluntas non se determinat: ergo necessarium respectu voluntatis ex vi decreti efficacis, & determinati. Recognoscere discursum supra factum.

10 Pro eadem conclusione arguo à priori ex definitione actus liberi. Actus liber est ille, qui positis omnibus ad illū prærequisitis potuit esse, & non esse: ergo ex eo præcisè potest intelligi hic actus liber, quod processit à voluntate cū omnibus prærequisitis ut talis actus potuerit esse & non esse: Et ex eo præcisè actus erit necessarius quod processit à principio non indifferenti ad actū, & ad negationē illius: ergo superflue ponitur prædicatū intrinsecū actui, per quod constituatur liberū aut necessariū. Rē explio, & argumētum confirmo. Constituatur voluntas potens amare cū cogitatione inclinante ad amorē, & cum nulla alia retrahente, neque ad oppositum inclinante. Amor productus à tali voluntate sic constituta necessarius erit, ut permaneat idē amor, eadēque cogitatio inclicans ad amorē, & superueniat alia cogitatio retrahēs ab amorē, & inclinans ad odium præcisè ex aduentu talis cogitationis retrahentis ab amorē, amor qui antè erat necessarius incipiet esse liber: ergo amor intrinsecè inuariatus potest esse liber & necessarius. Antecedens probat: ex eo præcisè quod adueniat alia cogitatio retrahens ab amorē voluntas quæ sine illa non poterat non elicere amorē, potest illum non elicere: imò & potest odio habere ex vi cogitationis aduenientis, inclinans ad odium: ergo posita hac cogitatione ita permanet amor ut possit non permanere: ergo amor qui antea erat necessarius, est liber: ergo non solum amor necessarius antecedenter potuit esse liber, & amor liber antecedenter potuit esse necessarius, sed idemmet amor potest de necessario in liberum transire.

11 Confirmatur. Omissio eadem potest esse libera, & necessaria, ut probauit Controuerf. 10. Punct. 1. & fatetur Hurtadus ibidem citatus: sed in omissione libertas, seu necessitas non prouenit ex prædicato intrinseco ipsius omissionis, sed tantum ex diuersitate principij retrahentis ab actu positio, quod per se influit in omissionem eo modo, quo in illam potest esse influxus, & principij inuitantis ad actum positium, quod per se retrahit ab omissione, & non influit in ipsam, sed voluntatem liberam constituit ad omittendum, & non omittendum: ergo eodem modo de actu positio philosophari licebit: omissionem nō constitui liberam aut necessariam per aliquod intrinsecum constabit ex dictis loco citato, & facile probari potest, quia omisio siue libera, siue necessaria est negatio eiusdem actus, cum enim quis liberè omittit amorē huius obiecti, habet negationem omnis actus amoris circa tale obiectum, & cum necessariū omittit, habet negationem eorundem actuum, & in utroque casu habet omnem negationem possibilem amoris, cum nullum actum amoris habeat;

habeat: ergo eadem est omisso siue necessaria, siue libera: ergo libertas, & necessitas est extrinseca negationi: ergo & actui positivo.

§. II.

Præcipuum argumentum pro sententia Hurtadi expenditur & soluitur.

- 12 **P**ræcipuum argumentum, quod pro sua sententia adducit Hurtadus, hoc est: Actus liber est obiectum specialis complacentiæ Dei, cuius non est actus necessarius: ergo ut liber habet aliquam intrinsecam perfectionem, quam non habet necessarius, sed hæc perfectio non est superaddita actioni libera: ergo est identificata cum ipsa. Antecedens probat: cum quis liberè Deum colit, cultus ille mouet Deum ut præmium conferat colenti, quam motionem non haberet si liber non esset, quia libertas essentialiter requiritur ad præmium: ergo habet in se specialem bonitatem, quam non haberet si esset necessarius: ergo specialis malitiam perfectionem, sed hæc non potest esse superaddita, ut ipse probat hac disp. 15. sect. 5 §. 4. & nos concedimus: ergo est illi intrinseca. Eodem modo arguitur de actu malo, qui malitiam habet aliquam ex vi cuius dignus est supplicio, quando est liber, quam non habet actus necessarius, delectatio enim de obiecto turpi in voluntate suborta absque vlla libertate, peccaminosa non est, neque digna supplicio, delectatio verò libera de eodem obiecto est peccaminosa, dignaque supplicio.
- 13 **H**oc argumentum sic infringere contendit Arriaga: potest actus præcisè per aliquid extrinsecum esse dignus præmio ad quod extrinseco secluso dignitatem non haberet: ergo dignitas ad præmium non arguit perfectionem intrinsecam actui. Antecedens probat. Maior dignitas est in amore ad præmium obtinendum libero libertate contrarietatis, quam tantum libero libertate contradictionis: sed libertas contrarietatis est extrinseca actui, quia extrinsecum est amori voluntatem esse liberam ad odium: ergo ex libertate purè extrinseca actui, illi accrescit noua dignitas ad præmium: ergo hæc non arguit perfectionem intrinsecam. Si respondeas in amore libero libertate contrarietatis esse duplex exercitium libertatis, vñ respectu amoris, aliud respectu negationis odij. Occurrit Arriaga: voluntas quando liberè amat libertate contrarietatis non semper exercet duplicem hanc libertatem per duplicem positum actum, non enim voluntas indifferens ad amandum, & odio habendum quotiescumque amat dicit, nolo odire: ergo tantum est vñ positum exercitium libertatis, videlicet amoris, est aliud negatiuum, videlicet omisso odij: sed hæc omisso odij in se non est digna præmio, quia puta omisso meritoria non est: ergo maior illa dignitas ad præmium tota est in actu positivo: ergo actus positivus intrinsecè inuariatus potest habere maiorem, & minorem dignitatem ad præmium, ergo hæc dignitas non est intrinseca.
- 14 **N**on viget argumentum Arriagæ in primis, quia multi censent puram omissionem esse meritoriam, in quorum opinione nullam vim habet, deinde respondeo: actum liberum libertate contradictionis tantum non habere eandem numero libertatem contradictionis, quando est liber libertate contrarietatis, quia in opinione quæ libertatem in aliquo extrinseco constituit per eandemmet formam, per quam actus constituitur liber libertate contrarietatis constituitur liber libertate contradictionis, ut probavi supra, & in opinione quæ asserit libertatem esse intrinsecam, hæc intrinseca libertas in actu secundo diuersitatem sumit à libertate in actu primo: vnde cum actus liber contrarietatis libertate, & actus liber libertate contradictionis non sumant in actu secundo eandem libertatem, ideoque Doctores asserentes non potuisse eundem actum esse liberum & necessarium consequenter dicere debent non posse esse liberum hac vel illa libertate, & consequenter non posse eundem actum esse liberum tantum libertate contradictionis & libertate contrarietatis adhuc sub distinctione. Ex qua doctrina argumentum euidenter distinguitur tunc maior illa dignitas in amore libero libertate contrarietatis non oritur præcisè ex aliquo extrinseco, sed ex diuersitate intrinseca actus.
- 15 **E**adem ferè ratione contra Hurtadum alio modo argumentatur Arriaga. Si quis esset necessitatus ad actum

humilitatis vel temperantiæ, vtrumque æquè bonum, ut vt quilibet posset omittere, si alium præstaret, non tamen vtrumque, nullo præmio esset dignus, si alteri actum libertatem contradictionis, quia esset ad illum habere re, & non elicere, non tamen haberet libertatem motalem requisitam ad præmium, ut fateretur Hurtadus; si verò eundem actum humilitatis elicere absque vlla necessitate præstaret, talis actus humilitatis esset dignus præmio, & vtrumque casu esset omnino idem, ac liber libertate contradictionis: ergo eidemmet actui potest abesse, & adesse dignitas ad præmium: ergo hæc non est intrinseca. Viget Arriaga. Demus hominem necessitatum ad actum temperantiæ vel humilitatis modo dicto, & eundem alio casu necessitatum ad actum temperantiæ, vel positum temperantiæ: homo necessitatus ad temperantiæ vel humilitatem, non esset dignus præmio, si actum temperantiæ elicere, si tamen eidemmet homo necessitatus ad temperantiæ, vel intemperantiæ positum actum elicere temperantiæ, esset dignus præmio, & in vtroque casu esset eidemmet actus temperantiæ liber libertate contradictionis: ergo eidemmet actui potest contingere dignitas, & negatio eiusdem.

Ad hæc argumenta ait Arriaga nullam posse dari solutionem; sed illam ego facillimè dabo. Respondeo, in omnibus casibus adductis actum humilitatis esse liberum diuersa libertate contradictionis, quia quando homo nullam habet necessitatem ad actum sub distinctione, est liber ad actum humilitatis libertate contradictionis absolutæ, & potest illum non elicere independentè à quocumque alio actu positivo; quando verò est necessitatus ad humilitatem, vel temperantiæ, non est liber ad actum humilitatis libertate contradictionis absolutæ, quia non potest actum humilitatis omittere independentè à quocumque alio actu positivo, sed sub conditione, vel quasi cum onere actus humilitatis præstandi, & quando necessitatus ad actum humilitatis dependentè à diuerso actu positivo & diuersa conditione, seu onere actus diuersi præstandi, habet diuersam libertatem contradictionis saltem in actu primo voluntas ad actum humilitatis, ex diuersitate autem libertatis in actu primo inferri diuersam libertatem in actu secundo, & diuersum actum ostendi supra. Ex quibus respondeo, hominem necessitatum ad actum humilitatis, vel temperantiæ vtrumque æquè bonum non esse dignum præmio, si actum eliciat temperantiæ; & hominem ad nullum actum necessitatum, vel necessitatum ad temperantiæ, vel positum intemperantiæ, esse dignum præmio, si actum eliciat temperantiæ, nego tamen ex hoc inferri posse eidem actui temperantiæ dignitatem abesse, & adesse, quia in his casibus non esset idem numero actus, sed diuersus.

Respondent nonnulli bonitatem & malitiam actus sitam esse in entitate illius posita libertate tanquam connotato non pertinente ad rationem constitutum malitiae, aut bonitatis. Hæc connotatorum doctrina mihi semper magnoperè fuit exosa, quam impugnavi multis in locis: rationem iterum attingo, quia illam sæpè reieci. Hoc connotatum vel se habet tanquam quid pertinet ab bonitatem actus, tanquam constitutum, saltem inadæquatam illius, vel non: si primum dixeris, non est purum connotatum; si secundum: ergo tota ratio formalis bonitatis est identificata cum actu: ergo posito actu ponitur illius bonitas secluso quolibet non constitutum illius. Respondent bunt esse bonitatem, quoad entitatem, non quoad denominationem. Contra quos iterum arguo. Bonitas quoad entitatem, & quoad denominationem non distinguuntur realiter: ergo non potest esse vna sine alia. Latius hanc solutionem impugnata inuenies Controv. II. Punct. 4. §. 2.

Respondeo, bonitatem & malitiam esse moralitates quasdam desumptas ex entitate actus, & ex libertate eiusdem (non definitio modò an desumatur ex præcepto formaliter, vel tantum tanquam ex obiecto, quia meum solum est modò explicare quomodo libertas conducatur ad malitiam) ex quibus formaliter constituitur malitia formaliter denominas malum eundem actum, à quo forma malitiae inadæquatè distinguitur, sicuti veritas formalis iudicij resultat ex actu intellectus, & ex obiecto, & denominatur verum ipsum actum. Ex quo inferitur positum actu sine libertate non esse rationem formalem malitiae, neque bonitatis.

bonitatis, quæ formaliter indivisibiliter consistit in aggregato actus & libertatis. Neque ex hoc inferitur Deum complacere in ipsa libertate tanquam in obiecto adhuc inadæquate digno præmio, libertas enim non dicitur neque inadæquate (rem explico indiscriminatim, modò in bonitate, modò in malicia, in quibus est eadem ratio bona, sed constitutum inadæquatum bonitatis, quod non est bonum, sed id quo actus bonus constituitur, sicuti cognitio est id, quo obiectum cognitum constituitur, non tamen est cognitio formaliter sine alio actu reflexo.

20 Obiicies ex eodem Hurtado. Libertas secundum se formaliter non est bona, neque est secundum se bonitas: ergo non potest denominare actum bonum, neque constituere bonitatem. Respondeo, libertatem non esse bonam, ex hoc tamen non inferri non posse denominari actum bonum, albedo enim non est alba & denominat subiectum album. Ad aliam partem antecedentis, videlicet libertatem non esse bonitatem. Respondeo libertatem secundum se non esse bonitatem, sed simul cum actu, sicuti forma hominis non est humanitas, tamen est apta ad constituendam humanitatem simul cum materia, nec novum est in Philosophia dari compositum constans partibus quarum nulla seorsim sumpta adhuc inadæquate habet denominationem totius, passim enim de hac re occurrunt exempla. Vnicum do præter iam insinuat. Suppositum constituitur ex materia & ex forma, unitis subsistentis propriis terminatis, tamen materia separata à forma non dicitur suppositum, neque inadæquatum. Neque forma rationalis in statu separationis propria subsistentia terminata suppositum inadæquatum, aut persona inadæquata dicitur. Sic malitia, seu bonitas constituitur ex libertate, & ex actu, non tamen libertas seorsim sumpta dicitur inadæquata bonitas, vel malitia licet sit illud, per quod inadæquate bonitas & malitia constituitur denominans actum inadæquate distinctum à forma, à qua denominatur tanquam inclusum ab includente, sicuti dixi de subiecto veritatis formalis respectu eiusdem veritatis, quæ verum formaliter constituitur.

§ III.

Alia argumenta solvuntur.

21 **A**rguit secundò Hurtados. Libertas in actu secundo est terminus, & effectus potentie operative physice ut physice operative: ergo est actus secundus physicus quia terminus, potentie physice operative physice est terminus, & exercitium physicum. Antecedens probat sectione. ubi ostendisse dici libertatem in actu primo esse potentiam physice operative. Respondeo distinguendo illud antecedens: libertas in actu secundo est effectus potentie physice operative ut physice operative, secundum totum id quod dicit libertas in actu secundo, nego; secundum rationem physicam actus, quæ libertas quæ in actu primo iam supponitur, reducitur ad actum secundum, concedo: ergo libertas in actu secundo est terminus physicus potentie, nego consequentiam. Ratio est, quia libertas in actu secundo dicitur duo, substantiam actus & libertatem in actu primo non est terminus potentie operative scilicet voluntatis, sed tantum dicitur voluntas causa libertatis in actu secundo, quia est causa actus physici, ex quo & ex libertate in actu primo, quam supponit constituitur in actu secundo.

22 Posses obiectere, libertas in actu secundo per nos dicitur duo, actum physicum voluntatis, & libertatem in actu primo: hæc se tenet ut forma, ille ut subiectum, quod denominatur liberum: ergo libertas in actu secundo præcipue debet imputari agenti, quod producit libertatem in actu primo, quam voluntati producenti volitionem physicam, quia concretum præcipue procedit ab agente producenti formam illius, quam ab illo, quod producit materiam eiusdem. Consequens autem absurdum est, quia meritum, & demeritum consistit in libertate in actu secundo, ac proinde si hæc imputaretur agenti quod producit libertatem in actu primo non esset voluntas, quæ mereretur, aut demereretur. Respondeo, concretum imputari agenti quod coniungit materiam cum forma: dicimus hominem, hominem producere, quia producit unionem inter materiam & formam, etiam si illius formam non producat, neque materiæ: hæc ratione libertas in actu secundo imputatur voluntati quia, ipsa est quæ coniungit actum physicum ipsius videlicet volitionem cum libertate in actu primo, ex quibus

Franc. de Onjedo, Philosoph. Tom. 11.

resultat libertas in actu secundo, cum enim ante productionem volitionis supponatur libertas in actu primo, agens illud quod volitionem producit coniungit volitionem ipsam cum libertate in actu primo; illud enim agens, quod supposito vno extremo alterum producit, dicitur produxisse coexistentiam, & conjunctionem illorum, non verò illud quod prius vnum extremum produxerat. Nec refert voluntatem in actu primo esse formam constituentem volitionem in actu secundo liberam ne prius sit libertas in actu primo, quæ se habet tanquam forma, volitione ipsa se habente tanquam subiectum, quia forma extrinseca subiecto, quæ non educitur ex potentia illius non supponit existentiam subiecti, neque ex illo dependet. Hæc doctrina attentè obliervanda est: ex illa enim soluitur gravis difficultas in materia de auxiliis, quomodo videlicet gratia efficax, si constituitur per nostrum consensum conditionatum & entitatem physicam auxilij, provenientem à Deo, non nobis, sed Deo imputanda sit, tanquam principio, & causæ illius.

23 Ad confirmationem illius antecedentis respondeo, distinguendo antecedens. Potentia libera est physice operativa secundum totum id quod dicit libertas respectu simplicis effectus liberi, nego: secundum aliquid, quod includitur in ipsa potentia libera, quod per se ipsum formaliter non est liberum, concedo: ergo potentia libera habet effectum physicum, distinguo eodem modo: secundum totum id, quod dicit potentia libera, nego; secundum aliquid, quod includitur in ipsa potentia libera concedo: ergo libertas in actu secundo est effectus physicus, nego consequentiam. Ratio distinctionis supra data est antecedenti, & priori consequenti, hæc est: libertas in actu primo ad amorem dicit voluntatem cum cogitatione inclinante ad amorem, & cum cogitatione retrahente ab ipso amore: cogitatio retrahens ab amore non influit in ipsum, neque amor physice, neque secundum suam entitatem aliquo modo ab illa dependet, sed tantum illa cogitatio se habet respectu amoris tanquam forma extrinseca, quæ simul cum alia cogitatione ipsum amorem formaliter liberum constituit, ac proinde cogitatio retrahens ab amore, quæ voluntatem liberam constituit ad amandum, neque physice, neque moraliter influit in amorem influxu activo. Ex quo clarè inferitur totam illam rationem adæquatam, in qua indivisibiliter consistit libertas in actu primo, in nullum effectum influere secundum se totam sed secundum aliquid illius, & secundum diversas partes in diversos effectus, voluntas cum cogitatione inclinante ad amorem influit in amorem, ad quem non conducit altera cogitatio ab illa retrahens: voluntas cum hac cogitatione retrahente influere potest in alium actum positivum circa obiectum motivum, quod proponit, v.g. in odium, si retrahit ab amore inclinando ad odium eiusdem obiecti, vel in actum reflexum, quo amorem detestetur, si cogitatio retrahat ab amore, inclinando ad nolitionem illius, seu odium reflexum amoris, ad quem inclinat alia cogitatio. Quod si velis voluntatem constitui liberam libertate purâ contradictionis, quæ possit amare, & non amare præcisè, non tamen elicere volitionem aliam. Dicam cogitationem retrahentem ab amore in nullum effectum posse physice influere, & tantum deferuire ut formaliter amorem, illiusque omissionem liberam constituat. Ex quo inferitur volitionem secundum se non esse intrinsecè exercitium libertatis, sed dici exercitium libertatis, seu potentie liberæ, quando ad illam supponitur voluntas cum libertate in actu primo, quam libertatem volitio secundum suam entitatem, neque supponit, neque exigit.

24 Tertiò alij obiiciunt: Vitalitas est intrinseca actu: ergo libertas. Infit: Voluntas non potest producere volitionem non vitalem: ergo neque non liberam. Veraque consequentia eadem est. Respondeo, admissio antecedenti negando consequentiam. Ratio disparitatis desumenda est ex diversis rationibus, quibus actus constituitur vitalis & liber, vitalitas enim consistit in immanentia actionis, quæ non potest actioni abesse, libertas autem actionis dicit duplicem cogitationem ex parte actus primi, quarum una non influit in ipsam actionem, & illa ablata æquè bene erit actio, imò erit necessariò existens volitio, cuius existentia ex vi huius cogitationis contingens redditur.

25 Obiicies quartò: Libertas est perfectio actus: ergo est illi intrinseca. Nego consequentiam, satis enim explicitum est quomodo libertas sit perfectio extrinseca actus.

Obiic.

25 Obiic. quinto: Volitio libera quæ dependet à duplici hac cogitatione dependet ab utraque per se & immediate: ergo non potest non dependere ab utraque: ergo non potest non esse libera. Respondeo antecedens esse falsum, sæpe enim dixi volitionem non dependere à cogitatione retrahente ab illa, & modò assero neque per se dependere ab hac cogitatione inuitante, esset enim eademmet volitio variata cogitatione, ex vi cuius elicitur, dummodo cognitio variata repræsentet idem obiectum, & dixi posse de potentia Dei absoluta dari hanc numero volitionem absque illa cogitatione, sed adhuc admissio antecedenti, non tenet consequentia, quia positus his duabus cogitationibus potest hic actus non esse liber ex diuerso modo, quo Deus in hunc numero actum influeret per decretum antecedenter efficax independentem à determinatione, voluntatis ratione cuius etiam modò liber sit tunc esset necessarius.

26 Sextò obiicies: Actus liber habet perfectiorem rationem voluntarij: sed ratio voluntarij est intrinseca actui: ergo habet perfectiorem rationem intrinsecam actus liber quam habet necessarius. Resp. rationem voluntarij in hoc statu duo dicere, exigentiam dependendi actus à cognitione, & dependentiam actualem à tali cognitione: exigentia dependendi est intrinseca actui voluntatis, dependentia actualis ab hac vel illa cogitatione est extrinseca, & secundum hanc rationem crescit perfectio voluntarij in actu libero, qui ratione libertatis habet maiorem perfectionem in ratione voluntarij. Ad argumentum in forma, Resp. Actus liber habet rationem perfectiorem voluntarij secundum id, quod actus voluntatis dicit intrinsecè in ipso actu, nego; secundum id quod pertinet ad rationem voluntarij tanquam quid extrinsecum actui, concedo: sed ratio voluntarij est intrinseca actui, distinguo minorem, secundum totam rationem quod dicit hoc perfectius voluntarium, nego: secundum aliquam rationem, concedo: ergo actus liber habet perfectionem aliquam intrinsecam, quam non habeat actus necessarius, nego consequentiam. Dixi rationem talis voluntarij dicere aliquid extrinsecum huic actui, de quo est disputatio, & abstraxi in argumenti solutione ab illa questione: An ratio voluntarij ut sit fit intrinseca actui, si tamen desideras huius questionis solutionem Resp. dependere ex alia questione videlicet in quo formaliter consistat ratio voluntarij ut sit. Si hæc ponatur in exigentia dependendi à cognitione, certum est esse adequatè intrinsecam actui voluntatis, qui per suam entitatem petit procedere à cognitione. Si ponatur in dependentia actuali volitionis à cognitione, ad huc non potest dici rationem voluntarij esse intrinsecam actui, hoc est illi conuenire per suam entitatem, quod sic probo. Omnis volitio sumpta in particulari potest dependere ab hac vel ab illa cognitione: ergo nulla singulariter sumpta dependet per suam entitatem ab hac cognitione, quia si ita dependeret non posset non dependere, quod enim alicui entitati per se conuenit, nunquam abesse potest: ergo neque volitio in communi per se dependet à cognitione in communi, quia dependentia in abstracto sumenda est eodem modo, quo est in indiuiduis præcisè hac vel illà differentia, & si volitio in communi haberet hoc, quod est per suam entitatem dependere à cognitione, hoc prædicatum esset in qualibet volitione in particulari, & non posset aliqua singularis volitio hanc dependentiam non habere. In alio sensu posset hæc dependentia in communi dici intrinseca, non quia conueniret volitioni per suam entitatem, sed quia adhuc de potentia absoluta non posset ab illa separari, sed adhuc hoc modo affirmo dependentiam actualem volitionis à cognitione, neque rationem voluntarij in hac dependentia constitutam non esse intrinsecam actui voluntatis, quia de potentia Dei absoluta potest volitio fieri sine cognitione, in quo casu ab illa non dependebit, neque erit actu voluntaria, si ratio voluntarij actualis constituatur per dependentiam actualem volitionis à cognitione.

27 Obiicies septimò. Potentia libera differt essentialiter à necessaria: ergo actus liber differt essentialiter à necessario. Resp. comparisonem fieri posse inter potentiam naturæ suæ necessariò operantem, & libertatis incapacem, sicuti intellectus, aut potentia visiva & potentiam ex natura sua liberam, vel inter potentiam necessariam ex defectu alijs prærequisitis ad libertatem, quod potest habere, sicuti inter voluntatem præuentam cogitatione obiecti

tantum sub ratione boni, quæ necessario illud amat, & voluntatem præuentam cogitatione bonitatis, & malitæ in obiecto in actu primo potente amare, & non amare. Si prioris acceptione essentialiter differentis comparatio fiat inter potentias secundum modo acceptas, non different essentialiter, sed tantum accidentaliter per cognitionem, vel aliud principium cum quo de facto coniungitur hæc potentia, & non alia, quæ cum illo coniungi potest. Eodem modo philosophandum est in actu intellectus, qui formaliter non potest in se esse liber, & essentialiter differt ab actu voluntatis, siue libero, siue necessario, qui libertatem potest habere. Actus verò voluntatis, qui necessariò sunt productus, & liberè potuit produci, non differt essentialiter ab alio actu voluntatis circa idem obiectum liberè elicitum, quia uterque potuit esse necessarius, & uterque liber, & libertas actualis, quæ est in hoc, & non in illo tantum dicit indifferentiam ex parte principij extrinsecam actui.

CONTROVERSIA XIII.

De speciebus impressis potentiarum materialium, & spiritualium.

PECIES sunt qualitates quædam, quæ potentias complent in ordine ad actus intentionales sive materiales, quim spirituales; ideo placuit de illis disputare, postquam iam explicaueram naturas omnium potentiarum. De illis variæ quæstiones exagitantur: sunt autem in quibus potentiis & quæ sit illarum causa? quomodo ad actus concurrant? Quas quæstiones latè chartæ scripsere auctores antiqui, atque moderni. Conimbricenses legito lib. 2. cap. 6. & lib. 3. cap. 5. apud quos ad satisfactionem pro quacunque sententia peruectus inuenies auctores: quidam enim species omnibus potentiis denegabant; alij eas potentiis materialibus concedebant, & spiritualibus negabant; alij omnibus potentiis iuxta diuersas illarum naturas has species largè impertiuntur: quos hic referri plus molestia, quam utilitatis asseret lectori, qui apud plurimos omnium opiniones relatas inueniet; adducam tamen nonnullos inter meas conclusiones explicandas. Quæ de hac re cõmonis sententia docuit stricto calamo scribam, quæ autem minus communia sint laxiori tractabo, in omnibus pertingam omnia, quæ ad plenam, atque perfectam rei intelligentiam mihi necessaria visa fuerint.

PUNCTVM PRIMVM.

An dentur species sensuum externorum.

S. I.

De speciebus visus.

SIT CONCLUSIO. Potentia visiva indiget speciebus, sed ad proprios actus exercendos. Hæc docent omnes, qui species in aliqua potentia admittunt, in nulla enim argumenta adeò efficacia pro speciebus defendendis reperiuntur. Sit primum huius conclusionis argumentum ratio desumpta ex manifesta experientia: Color, & lux sub distantia non modica videntur: ergo color, & lux concurrunt ad visionem alijs in quacunque distantia: imò etiam si non extisterent, posset videri, sed non concurrunt immediate & per se: ergo medio aliquo effectui ab illis producto. Minorem probo: Color, & lux distant à potentia: ergo non possunt per se, & immediate concurrere.

Dices lucem, & colorem distantem saltem approximari potentia media luce existente in medio. Contrà: Do, obiectum posse media luce approximari, sæpe inter obiectum visum, & potentiam visivam nulla intercedit lux, quæ videri possit, ut cum quis existens in specu perobscuro videt obiectum